

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Качур О. Профілактика професійного вигорання у закладах освіти / О. Качур // Психолог. – жовтень, 2010. – № 40 (424). – С. 3-7.
2. Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти / За ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки, Т.В. Зайчикової – К., 2006. – 365 с.
3. Акіндінова І.А. Методи психологічної допомоги роботі з наслідками синдрому емоційного вигорання фахівців допомагають професій / І.А. Акіндінова // Психологічний журнал. – 2001. – Т. 17, № 4. – С. 56-72.
4. Бойко В.В. Синдром «емоційного вигорання» в професійному спілкуванні / В.В. Бойко. – СПб.: Пітер, 1999. – С. 99-105.
5. Маслач К. Профессиональное выгорание: как люди справляются. – Режим доступа: <http://www.5ballov.ru/referats/preview/72429/6>.
6. Борисова М.В. Психологічні детермінанти феномена емоційного вигорання у педагогів / М.В. Борисова // Питання психології. – 2005. – № 2. – С. 96-104.

ПРОФИЛАКТИКА И ПРЕОДОЛЕНИЯ СИНДРОМА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ВЫГОРАНИЯ

Циновник Татяна, Стец Марина, Аверьянова Татяна

Статья посвящена профилактике и преодолению синдрома профессионального выгорания, что является следствием неуправляемого стресса, вызванного межличностным общением, нагрузкой и напряжением в профессиональной деятельности. Среди преподавателей Днепропетровского энергетического техникума проведен ряд исследований на определение психологической уравновешенности, угрозы эмоционального выгорания и освоения антистрессовыми техниками. В процессе изучения особенностей профессионального выгорания преподавателей техникума, установлена зависимость скорости возникновения профессионального выгорания от личностных особенностей специалиста, стажа работы преподавателей и использования методов саморегуляции.

Ключевые слова: синдром, стресс, профилактика, эмоциональное выгорание, уравновешенность, саморегуляция, истощение, психотренинг.

PREVENTION AND OVERCOMING OF THE SYNDROME OF PROFESSIONAL BURNOUT

Tsynovnik Tetiana, Stets Maryna, Averyanova Tetiana

The article is devoted to the prevention and overcoming of the syndrome of professional burnout that appears as a result of unruly stress caused by interpersonal communication, the amount of work to be done and tense atmosphere in professional activities. A series of studies was conducted among the teachers of The Dniprodzerzhinsk Energetic Technical College to determine the level of psychological balance, threat for emotional burnout and to help the teachers master anti-stress techniques. While studying the features of professional burnout of the teachers we noticed that the rate of emergence of professional burnout depends on the teachers' personality traits, work experience and using of self-regulation methods.

Keywords: syndrome, stress, prevention, emotional burnout, balance, self-regulation, psychological training.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Циновник Тетяна Вікторівна – викладач фізики, заступник директора з навчальної роботи Дніпропетровського енергетичного технікуму.

Коло наукових інтересів: підвищення якості науково-педагогічних кадрів.

Стец Марина Анатоліївна – психолог, викладач предмету «Людина і світ» Дніпропетровського енергетичного технікуму.

Коло наукових інтересів: особливості організації навчального процесу.

Авер'янова Тетяна Іванівна – викладач веб-програмування Дніпропетровського енергетичного технікуму.

Коло наукових інтересів: методика навчання програмуванню.

УДК 377.35

ОСВІТНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Шаховська Анастасія

Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Анотація. В статті представлено теоретичні аспекти сталого розвитку в освіті вищих навчальних закладів, визначено генезис сталого розвитку, окреслено пріоритетні завдання вищої освіти. Розглядається ідеологія розвитку екологічно свідомого суспільства. Визначено основні принципи покладені у педагогіку, за для забезпечення умов навчання в системі сталого розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток, вища освіта, освітня система, екологічна свідомість суспільства.

Постановка проблеми. У наш час домінантну ідеологію розвитку суспільства та цивілізації в цілому поступово стає концепція сталого розвитку. Відповідно до неї першочерговою потребою у всіх жителів планети є формування особливого способу життя, який би ґрунтувався на ощадливому та гармонійному розвитку людства. ХХІ століття є викликом для всіх тих, хто працює в векторі сталого розвитку, та намагається подолати тенденції до зміни екологічної системи нашої планети, втрати її біорозмаїття, підвищення соціального рівня життя людей чи забезпечення їх рівним доступом до якісної освіти. Однією з головних передумов досягнення сталого розвитку суспільства виступають наука і освіта, які водночас є і найважливішими інструментами ефективного управління, обґрунтованого прийняття рішень, розвитку демократії. Важливо зазначити, що проблема сталого розвитку є особливою, оскільки з часом питання все більше і більше загострюється. На всіх стадіях розробки і втілення концепції сталого розвитку – від з'ясування потреби, формулювання ідей до практичної реалізації, вона потребує міцного, глибокого і розгалуженого науково-теоретичного підґрунтя і максимально широкої освітньої та роз'яснювальної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У формування нової парадигми сучасної свідомості і культури, створення системи освіти та виховання для гармонійного і сталого суспільного розвитку свій внесок мають зробити не лише фахівці екологи, а представники різних галузей науки, різних рівнів і напрямів освіти – економісти, соціологи, культурологи, психологи, політологи та зокрема педагоги. Проблеми взаємозв'язку загально цивілізаційних процесів переходу до сталого розвитку та модернізації освіти на засадах сталого розвитку досліджуються у роботах Б. Данилишина [5], В. Ландика [6], В. Шевчука та інших. Концепт сталого розвитку формувався суспільством поступово. Починаючи від наукових праць В.І. Вернадського про ноосферу (початок минулого століття), декларації першої конференції ООН з навколишнього середовища (Стокгольм, 1972 р.), де було зазначено зв'язок економічного і соціального розвитку з проблемами навколишнього середовища, наукових доповідей Римського клубу (1972 р.), у яких формулювалися ідеї переходу цивілізації до стану «глобальної динамічної рівноваги», звіту Всесвітньої комісії ООН з навколишнього середовища і розвитку в 1987 р., конференції ООН із проблем навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992 р.), Всесвітнього Саміту з питань сталого розвитку в Йоганнесбурзі (2002 р.) і сьогодні – 5 вересня 2015 року Організація Об'єднаних Націй на Саміті зі сталого розвитку в Нью-Йорку одностайно прийняли нову глобальну програму сталого розвитку [2].

Метою статті є науковий аналіз поняття та дослідження генезису сталого розвитку, його основних положень та засад сталого розвитку зокрема в освіті.

Використані такі **методи дослідження**: теоретичні – вивчення та аналіз теоретичних досліджень наукової і методичної літератури з питань теорії і методики професійної освіти, освітні аспекти сталого розвитку, розробки і моделювання змісту педагогічних і спеціальних дисциплін; емпіричні – педагогічне спостереження за навчальною діяльністю студентів, бесіди з викладачами педагогічних та спеціальних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Необхідність переходу до реалізації стратегії сталого розвитку в Україні визначається внутрішніми та зовнішніми чинниками, котрі пов'язані з євроінтеграційними прагненнями України та необхідністю виконання міжнародних зобов'язань нашої країни. Науковий потенціал забезпечення цілей та ідей сталого розвитку має бути суттєво посилений в усіх країнах, особливо в Україні.

Сталий розвиток суспільства, зокрема освітні аспекти формуються в усіх без винятку вищих навчальних закладів, зокрема педагогічних, адже завдяки їм виробляють загальні підходи, методологію викладання тих чи інших проблем, пошуки шляхів за засоби їх розв'язання. Таким чином бачимо, що вища освіта не байдужа до проблем сталого розвитку суспільства. Саме у вищій школі завдяки освітянам, науковцям виробляється більша частина наукових знань з цієї галузі. Саме тут формуються і проходять верифікацію новітні концепції, узагальнення, синтезуються нові знання. Написано чимало наукових праць, статей, монографій. Відпрацьований понятійний апарат, сформульовані цілі, задачі, проблеми сталого розвитку, аналізується його теорія і практика. Всебічно описані такі фундаментальні речі як передумови сталого розвитку, його економічний та соціальний виміри, інструменти реалізації [3].

Нагальні проблеми сьогодні, такі як глобальна екологічна криза займають позиції системного характеру. Це все пов'язано з тим, що майже всі види суспільної діяльності людини на жаль мають антиекологічну спрямованість. Суспільство розуміє необхідність зміни свого стилю життя найбільш безпечний та здоровий, зокрема більш екологічний. Тому основною проблемою нашого часу є формування саме такого стилю життя, який би став довготривалим та ощадливим. Нанотехнології та науково технічний прогрес самі по собі не можуть подолати загрозу екологічної катастрофи, яка нависла над людством. Тут потрібна нова філософія, нова політика, нові моральні імперативи–зобов'язання кожної людини і людства в цілому. Загалом ідеться про систему цінностей, складову культурного світобачення, яка не залежала б від економічних сплесків чи занепадів, зміни політичної влади, у якій би захист і збереження природи вважались такими ж важливими, як і саме життя [7].

Саме на таких засадах сформувалось поняття стійкий, або сталий, розвиток (англійська–sustainable development). У словниках, присвячених цій темі, термін sustainable визначається, як характеристика процесу або стану, що може підтримуватись невизначено довго. А термін sustainable development означає покращання якості людського життя при збереженні сталості підтримуючих екосистем. Уперше поняття

сталого розвитку було сформульовано у доповіді «Our Common Future» («Наше спільне майбутнє») голови Міжнародної комісії з питань екології та розвитку ООН Гру Харлем Брутланду 1987 році. Воно трактувалось достатньо просто і конкретно: це такий розвиток, який задовольняє потреби сучасності, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби [7, с. 7].

Відповідно до документів, сталий розвиток суспільства слід розуміти як безперервний навчальний процес, включаючи розширення знань, формування спеціальних навиків, життєвих позицій і цінностей щодо здорового способу життя в гармонії з природою. Це потребує зміщення акцентів від методів, орієнтованих лише на передачу інформації, до ширшого впровадження активних методів навчання, багатостороннього й міждисциплінарного аналізу ситуацій реального життя (позитивного досвіду) [4].

Основні положення концепції сталого розвитку:

- Суспільство має право на здорове і плідне життя у гармонії з природою;
- Невід'ємним компонентом розвитку суспільства є охорона навколишнього середовища. Також існує певний гранично допустимий рівень антропогенного впливу на екосистеми;
- Піклування про майбутнє людства. Орієнтація на використання місцевих ресурсів та їх розумна економія;
- Суспільна робота та партнерство, відкритість та прозорість запорука забезпечення сталого розвитку;
- Зменшення розриву між соціальними групами;

Освіта є першочерговим та найважливішим чинником для забезпечення сталого розвитку людства. Очевидно що розвиток освіти зокрема у напрямі сталого розвитку потребує нових педагогічних умов, педагогічних моделей, нової педагогічної культури та педагогічного змісту.

Основні засади світової стратегії стійкого розвитку в галузі освіти: 1) освіта здійснюється протягом всього життя людини та є невід'ємною частиною процесу загальної освіти; 2) вона не повинна обмежуватись системою формальної освіти; 3) в межах формальної освіти на всіх рівнях бажано поступово досягти міждисциплінарності; 4) виховувати свідомих членів суспільства на розумінні взаємозв'язку і взаємозалежності людини і природи, усвідомленні необхідності збереження глобальної рівноваги та причетності кожного до проблем навколишнього середовища; 5) забезпечити розповсюдження знань, умінь, навичок для прийняття рішень.

Методологічною основою програм, що базуються на засадах сталого розвитку є положення про те, що студент – це активна і творча особистість, здатна пізнавати і саморозвиватися. Під час навчання студенти отримують можливість сформулювати власний спосіб життя і систему цінностей, усвідомити, як повсякденний спосіб життя кожної людини та колективів що впливає на стан довкілля.

У процесі такого навчання роль викладача змінюється. Він виступає організатором дій студентів, надихає їх, підбадьорює і скеровує їхні зусилля. Студенти самі обирають спосіб діяльності, виконують обрані дії, обговорюють їх, приймаючи самостійні рішення. Викладач лише створює умови для безпечного і ефективного процесу навчання, запрошує взяти в ньому участь. Він повинен вміти слухати і чути студентів. Важливим чинником є демонстрація викладачем моделей поведінки, орієнтованих на стійкий розвиток студентів [7, с. 14].

Основні принципи що покладені у педагогіку за для забезпечення ідей сталого розвитку:

- створення умов для формування впевненості у власних силах і можливостях та відповідальності за результати навчання;
- прийняття учнями рішень щодо власного стилю життя і їх виконання;
- забезпечення психологічного комфорту учнів під час навчання як за допомогою спеціальних прийомів, так і через доступність змісту навчання (за принципом вибору кожною дитиною тих кроків, які вона хоче і може здійснити);
- створення умов для появи в учнів ентузіазму і почуття задоволення від групової й індивідуальної роботи та її результатів, що досягається насамперед завдяки постійному позитивному (як за формою, так і за змістом) зворотному зв'язку.

Висновки. Таким чином, XXI століття – це століття глобальних перетворень. Перехід України до сталого розвитку – це чи не єдиний вихід із ситуації, що склалася. Екологічна криза, що зараз займає системний характер є досить гострим та важливим питанням, що потребує швидких дій та рішень. Освіта є головним засобом формування та відтворення інтелектуального потенціалу нації, нової системи світогляду цінностей і духовності громадян. Одне із ключових завдань освіти – формування екологічної свідомості, здатності бачити світ у всіх його взаємозв'язках. Пріоритетними завданнями сталого розвитку в освіті виступають розробка спеціальних освітніх програм, розрахованих на сталий розвиток; впровадження педагогічних умов, створення моделей нової педагогічної культури та педагогічного змісту; постійне вдосконалення базису знань та забезпечення постійної інформованості населення з питання сталого розвитку.

Перспективи подальших наукових розвідок бачимо у формуванні екологічної культури суспільства, зокрема у вищих навчальних закладах на засадах сталого розвитку.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Данилишин Б. Соціальна безпека – підґрунтя сталого розвитку / Б. Данилишин, В. Куценко // Вісник Національної академії наук України. – 2010. – № 1. – С. 20-28. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnanu_2010_1_3.

2. Ландик В.І. Концепція переходу України до сталого розвитку: [проект] / В.І. Ландик, С.В. Семенець, Т.М. Яхєєва. – К.: Ін-ститут сталого розвитку, 2004. – 64 с.
3. Пометун О.І. Уроки для сталого розвитку: [метод. посібн. для вчит. з навч. курсу за вибором для учнів 9(10) класу загальноосв. навч. закл.] / О.І. Пометун, Л.М. Пилипчатіна, І.М. Сущенко. – К.: Освіта, 2011.
4. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б.Є. Патона. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 72 с.
5. Підготовка вчителів до викладання питань сталого розвитку. Навчально-методичні матеріали для викладачів вищих педагогічних навчальних закладів та системи після-дипломної педагогічної освіти: [посібник] / О.І. Пометун та ін.; за ред. О.І. Пометун. – К.: Педагогічна думка, 2015. – 120 с.
6. Сталій розвиток суспільства: [навч. посібн.] / А. Садовенко, Л. Масловська, В. Серета, Т. Тимочко. – [2 вид.] – К.; 2011. – 392 с.
7. Уроки для стійкого розвитку: [посібн. для вчит. навч. курсу за вибором для учнів 8 кл.] / за ред. О.І. Пометун. – К.: Логос, 2010. – 79 с.
8. Садовий М.І. Вибрані питання загальної методики навчання фізики: [навч. посібн. для студ. ф.-м. фак. вищ. пед. навч. закл.] / Садовий М.І., Вовкотруб В.П., Трифонова О.М. – Кіровоград: ПП «Центр оперативної поліграфії «Авангард», 2013. – 252 с.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ

Шаховская Анастасия

В статье представлены теоретические аспекты устойчивого развития в образовании высших учебных заведений, определены генезис устойчивого развития, определены приоритетные задачи высшего образования. Рассматривается идеология развития экологически сознательного общества. Определены основные принципы положены в педагогику, по для обеспечения условий обучения в системе устойчивого развития.

Ключевые слова: устойчивое развитие, высшее образование, образовательная система, экологическое сознание общества.

EDUCATIONAL ASPECTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN UKRAINE

Shakhovska Anastasia

In the article, the theoretical aspects of sustainable development in education, higher education, defined the genesis of sustainable development outlined Priority objectives of higher education. We consider the ideology of environmentally conscious society. Basic principles laid in pedagogy, the learning environment to ensure sustainable development.

Keywords: sustainable development, higher education, educational system, the environmental consciousness of society.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Шаховська Анастасія Валеріївна – аспірантка кафедри фізики та методики її викладання Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: вивчення методик навчання студентів на засадах сталого розвитку.

УДК 378

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДО ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ВИПУСКНИКІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ

Яковлева Вікторія

Державний вищий навчальний заклад «Криворізький державний педагогічний університет»

Анотація. У статті проаналізовано причини незадоволеності у суспільстві існуючою системою трудового навчання, запропоновані новітні технології підготовки майбутніх фахівців технологічної освіти до здійснення професійної діяльності в загальноосвітніх середніх навчальних закладах, зокрема у загальноосвітніх школах – інтернатах.

Ключові слова: технологічна освіта, профільне навчання, випускники шкіл-інтернатів, новітні технології.

Постановка проблеми. Зміни, які відбуваються у соціально-політичному та соціально-економічному житті нашої держави, ставлять перед вищою школою нові завдання з підготовки майбутнього вчителя трудового навчання. Адже якість його підготовки значною мірою залежить від рівня професійної компетентності і педагогічної майстерності технолого-педагогічних працівників, які здійснюють дану підготовку.

На сучасному етапі розвитку освіти, досить тривалий час серед науковців України відбуваються гострі дискусії стосовно змісту і структури підготовки вчителя трудового навчання. Невизначеність